

## СЕКЦІЯ 3. Менеджмент

**Кіхая Ю. В.**

*аспірантка кафедри економіки та управління  
національним господарством  
Одеського національного економічного університету  
м. Одеса, Україна*

### **СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА**

Конкуренція являється необхідною передумовою функціонування ринкової економіки. Її механізм гнучко реагує на найменші зміни, які відбуваються на ринку, який у свою чергу чутливий до змін у механізмі конкуренції. Це спонукає підприємців постійно шукати шляхи підвищення продуктивності праці, зниження витрат виробництва, запровадження інновацій. Тобто конкуренція представляє собою внутрішній механізм ефективного та динамічного економічного розвитку.

Конкуренція завжди протікає у певному середовищі. В теорії менеджменту виділяють внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. В контексті дослідження ролі конкурентного середовища у розвитку підприємства найбільший інтерес представляє зовнішнє (об'єктивне) середовище підприємства. В ньому в найбільшій мірі проявляються закони ринкової конкуренції.

Досліджуючи зовнішнє середовище підприємства, Мартиненко Н. М. зазначає, що воно «в значній мірі є нестабільним та непередбачуваним. А тому забезпечення ефективного функціонування підприємства залежить від своєчасної реакції на зміни в такому середовищі. Підприємці, які не враховують вплив зовнішнього середовища, створюватимуть розрив між власною поведінкою та вимогами даного середовища. Сучасне ефективне підприємництво повинно враховувати в своїй діяльності зміни у зовнішньому середовищі. В іншому випадку збереження ефективного його функціонування

та виживання взагалі стає проблематичним... Під впливом глобалізації підприємницької діяльності, браку ресурсів конкуренція не слабшає, а навпаки - загострюється. Проблеми виробництва та збуту продукції наростають та посилюються, на них накладаються інші складності: технологічні прориви, застарівання, зміни в структурі економіки та ринку, відносини між підприємством та державою» [1, с. 406].

Зовнішнє середовище підприємства – це зовнішні інститути та сили, які потенційно впливають на роботу підприємства та досягнення ним своєї мети [2, с. 125].

М. Х. Мескон [3] виділяє елементи зовнішнього середовища, що здійснюють вплив на функціонування підприємства, розрізняючи середовище прямого та опосередкованого впливу. Конкуренти підприємства належать до сфери прямого (безпосереднього) впливу. Це означає, що, по-перше, конкурентне середовище є складовою частиною зовнішнього середовища підприємства, а, по-друге, - воно безпосередньо впливає на його функціонування.

На думку Лагутіна В. Д., конкурентне середовище представляє собою сукупність організаційно-правових, інституційних, фінансово-економічних та інших умов і факторів, що визначають та впливають на розвиток підприємництва, змагальності в економіці в цілому і в окремих її секторах за найбільш вигідні умови діяльності й отримання прибутку. Особливістю поняття конкурентного середовища є те, що воно містить не тільки положення про наявність конкуренції, але й ступінь повноти ринку та ринкової рівноваги [4, с. 116].

На нашу думку, конкурентне середовище підприємства – це частина зовнішнього середовища підприємства, в якому воно вступає в конкурентні відносини або іншими словами його можна визначити як економічний простір, в якому функціонує підприємство як суб'єкт конкурентних відносин.

Значення конкурентного середовища для підприємства і економіки в цілому проявляється в тому, що ефективне конкурентне середовище

забезпечує такий стан конкурентних відносин, який знаходиться в залежності від певного періоду розвитку ринку. Даний розвиток може характеризуватись або повною свободою товаровиробників, або наявністю бар'єрів, які породжуються монополістичними відносинами на ринку, або державним антимонопольним регулюванням. Що стосується ефективності конкурентного середовища, то тут слід відмітити, що дана категорія ні абсолютна, ні відносна. Конкурентне середовище не є раз і назавжди визначеним станом ринку. Воно мінливе в тій мірі, в якій здійснюється еволюція ринку. Конкурентне середовище має свій соціально-економічний зміст, який визначається характером тієї епохи, в якому функціонує притаманне їй ринкове господарство. Разом з тим сам соціально-економічний зміст конкурентного середовища незмінний. Із розвитком конкурентних відносин воно лише наповнюється новими рисами. Ініціативність, заповзятливість, прагнення до зростання прибутку притаманні конкурентному середовищу як такому.

Підприємства в рамках конкурентного середовища розглядаються не самі по собі, а з урахуванням усієї сукупності відносин, які пов'язують їх між собою, для того, щоб не лише вижити, але й ефективно функціонувати на ринку. Кожне підприємство повинно враховувати не лише власні цілі та внутрішні можливості, а й зовнішні умови конкурентного середовища, які склались об'єктивно та постійно змінюються [5, с. 69].

Таким чином можна зробити висновки:

1) конкуренція є невід'ємним елементом ринкової економіки. Вона завжди протікає в певному середовищі.

2) Зовнішнє середовище підприємства є сукупністю умов та факторів, які прямо чи опосередковано впливають на функціонування підприємства. Серед елементів прямого впливу можна виділити конкурентів, які є факторами, що безпосередньо впливають на зовнішнє середовище підприємства.

3) Конкурентне середовище підприємства представляє собою частину зовнішнього середовища підприємства, в якому воно функціонує як суб'єкт конкурентних відносин.

4) Конкурентне середовище для кожного підприємства є об'єктивно обумовленим станом ринку. А кожне підприємство, будучи елементом такого середовища, повинно враховувати та оперативно реагувати на чинники, що його формують.

#### Література:

1. Мартыненко Н. М. Основы менеджмента: Учебник. - К.: Каравелла, 2011. – 496 с.
2. Робинс Стивен П., Коултер Мэри. Менеджмент, 6-е издание.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2002. – 880 с.
3. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
4. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття / В. Д. Лагутін, О. О. Бакалінська, О. В. Вертелева та ін.; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. – К.: Київ. нац. Торг.-екон. Ун-т, 2009. – 320 с.
5. Плисов С. К. Сущность конкурентной среды организации // Экономические науки. Научно-информационный журнал. – 2009. - № 1(50). – С. 67-70.